

KRISTDEMOKRATERNAS

VALUTVÄRDERING

2022

Kristdemokraternas valutvärdering efter 2022 års allmänna val

Innehållsförteckning	Sidnummer
1. Inledning.....	2
2. Kristdemokraterna och förutvarande mandatperiod.....	2
3. Kristdemokraterna och valrörelsen.....	4
4. Valresultat i riksdagsvalet.....	7
5. Valresultat i kommun- och regionvalen.....	9
6. KD-väljarnas demografi.....	11
7. Vad tycker KD-väljarna?.....	12
8. Partiets egen bild av valrörelsen - sammanfattning av enkätsvar.....	15
9. Partiets egen bild av valrörelsen - sammanfattning av intervjuer.....	16
10. Valutvärderingsgruppens politiska slutsatser.....	18
11. Valutvärderingsgruppens organisatoriska slutsatser.....	21
Bilaga - Svar på medlemsenkät.....	24

1. Inledning

Det finns ett antal relevanta frågor som alla partier bör ställa sig på andra sidan valdagen. Alldeles oaktat om valet gått bra, dåligt eller någonstans däremellan. Vem röstade på oss, och varför? Vem övervägde att rösta på oss, men lät bli? Vilka väljargrupper har vi gått bra och dåligt i? Hur har vår väljarkår förändrats sedan tidigare val; och är det en positiv eller negativ förändring? Hur fungerade partiorganisationen i valrörelsen? Och vilka lärdomar kan vi dra inför framtiden av den sammanvägda bilden?

Denna rapport är sammanställd av Kristdemokraternas valutvärderingsgrupp, och är ett bidrag till arbetet att för Kristdemokraternas räkning försöka besvara dessa frågor vad gäller 2022 års allmänna val. För att analysera väljarnas beteenden har gruppen i huvudsak arbetat med två underlag. För det första Sveriges Televisions vallokalsundersökning (VALU) i 2022 års allmänna val¹, för det andra opinionsinstitutet Demoskops studie av väljarbeteende. Därutöver tillkommer en del stödunderlag som tagits fram för specifika siffror, exempelvis tidigare VALU-undersökningar och SCB:s stora partisympatiundersökning. I syfte att analysera hur partiet internt upplevde valrörelsen har valutvärderingsgruppen jobbat med en serie enkätundersökningar, samt genomfört ett antal intervjuer med nyckelpersoner i valorganisationen. Valutvärderingsgruppen är utsedd av partistyrelsen och har haft följande sammansättning: Erik Nilsson (Värmland), Sofia Damm (Skåne), Veronica Kerr (Västerbotten), Dan-Ove Marcelind (Göteborg), Yusuf Aydin (Stockholms län) och Anders Lundström (Skåne). Som gruppens sekreterare har Dag Elfström fungerat.

Karlstad, 13/01-2023

Erik Nilsson

Sammankallande i Kristdemokraternas valutvärderingsgrupp efter 2022 års allmänna val

2. Kristdemokraterna och förutvarande mandatperiod

Efter att i opinionsmätningar våren 2018 närmast sig 2 procent i väljarstöd och blivit utdömt av media och förståsigpåare, gjorde Kristdemokraterna i valet 2018 en imponerande återhämtning. Stödet för partiet i riksdagsvalet detta år landade på 6,32 procent. Orsakerna brukar vanligtvis beskrivas som en wow-faktor kring Ebba Busch i debatterna, "kulturkrig" i form av kritik mot vissa genussatsingar samt en offensiv vad gäller sjukvårdsfrågorna och kärnkraften. Valet 2018 skilde sig mot valet 2022 så till vida att det var suddigare kanter kring blocken, vilket också anses ha gynnat Kristdemokraterna mot bakgrund av partiets tydliga ställningstagande att inte stödja fortsatt S-styre. Detta tillskillnad från exempelvis Centerpartiet som gav mer oklara besked i den frågan.

¹ SVT:s vallokalsundersökning, Valu, den största och mest omfattande djupstudien som finns av svenskt väljarbeteende. Omfattade i valet 2022 enkätundersökningar med fler än 11 000 väljare vid 105 vallokaler och 55 förtida röstningslokaler.

Den långa och påfrestande processen kring regeringsbildningen som följde efter riksdagsvalet 2018 utmynnade i en ny situation i riksdagen, med vad som beskrivits som alliansens död, och så småningom också en ny samlad opposition som för första gången sedan Sverigedemokraternas inträde i riksdagen innebar en mer tydlig, om än vid tidpunkten outtalad, blockpolitisk indelning.

Kristdemokraterna var starkt bidragande till denna utveckling i svensk politik. När partiet under våren 2019 öppnade upp för sakpolitiska förhandlingar med samtliga partier i Sveriges riksdag, såväl Sverigedemokraterna som Vänsterpartiet, blev det startskottet för detta nya politiska landskap.

Samma vår rusade Kristdemokraterna i opinionen och nådde en pik i SCB:s maj-mätning 2019 med ett uppskattat stöd på 12,6 procent. Ökningen i opinionen sammanföll också med EU-valrörelsen. Kristdemokraterna gick till val med ett budskap om att EU bör fokusera på sina kärnuppgifter, och ta steg tillbaka inom politiska områden som bättre sköts på nationell nivå. Valrörelsen bedrivs under parollen "Make EU Lagom again". Det lätt provokativa budskapet, en skickligt genomförd valrörelse, framgångsrika debattinsatser av Kristdemokraternas förstanamn Sara Skyttedal och den allmänna opinionsuppgången skapade, enligt partiets valutvärdering efter EU-valet, tillsammans förutsättningar för framgång. Sista veckan av EU-valrörelsen präglades dock av en stort uppslagen artikel i Dagens Nyheter om hur Kristdemokraterna hade agerat i Europaparlamentet i omröstningar rörande sexuell och reproduktiv hälsa under förutvarande mandatperiod (2014-2019). Debatten bidrog till omfattande kritikstorm, som naturligtvis utnyttjades av Kristdemokraternas politiska motståndare. Abortfrågan och Kristdemokraternas relation till denna hamnade i fokus av debatten, vilket bedöms ha lett till ett betydande tapp. Detta till trots fick Kristdemokraterna ett valresultat om 8,62 % i valet till Europaparlamentet 2019. Vilket är det starkaste stödet partiet någonsin fått i ett EU-val.

Efterföljande sommar väljs Nyamko Sabuni till ny partiledare för Liberalerna, och börjar en kursomläggning som så småningom skulle bli central för att få till stånd maktskiftet 2022. En stor debatt om gängrelaterat våld rasar också under denna tidpunkt, i ljuset av ett antal uppmärksammade skjutningar. När vi kommer fram till våren 2020 lägger sig pandemin över världen, och så även över svensk inrikespolitik. Det råder någon form av outtalad borgfred i riksdagen, under stora delar av år 2020. Pandemin gör samtidigt att sjukvården och äldreomsorgen tar större utrymme i samhällsdebatten i stort. Som en följd av de många majoritetsstyren Kristdemokraterna ingick i på regional och kommunal nivå, innebar situationen också att många kristdemokrater ute i landet under denna period fick bekanta sig med de praktiska aspekterna av att ta ansvar för en pandemi.

Kristdemokraterna har vid denna tidpunkt tappat en del i opinionen, men ligger i huvudsak ändå med knapp marginal över förutvarande valresultat. I maj 2020 uppskattar SCB partiets stöd i väljarkåren till 6,4 procent.

Pandemin avtar under våren 2021. Nyhetsflödet handlar om Trumpanhängares stormning av Kapitolium och av en förnyad diskussion om skjutningar och gängrelaterat våld i Sverige. Sommaren 2021 fälls Stefan Löfven i en misstroendeomröstning i riksdagen, efter att Vänsterpartiet gör verklighet av sitt hot om att fälla regeringen om regeringen går vidare

med januariavtalets skrivningar om marknadshyror. Efter en gemensam reträtt i sakfrågan av Centerpartiet och Socialdemokraterna, återinstalleras Löfven som statsminister. Sommaren 2021 visar siffror från Demoskop att Kristdemokraterna toppar väljarnas förtroende i sjukvård och äldreomsorg. I augusti släpper Kristdemokraterna en ”nysatsning på politik som berör landsbygden, småorter och det svenska hjärtlandet.”

I november 2021 avgår Stefan Löfven som statsminister, och i hans ställe väljs Magdalena Andersson. Under hösten 2021 tar Kristdemokraterna tillsammans med Sverigedemokraterna och Moderaterna fram ett gemensamt budgetalternativ, som vinner riksdagens stöd, med resultatet att Miljöpartiet lämnar regeringen. Opinionsmässigt ligger Kristdemokraterna under denna tid runt 5 procent i uppskattat stöd, med enstaka mätningar runt 4 procent-spärren. Elpriserna skjuter under denna period i höjden, vilket tar avsevärt utrymme i debatten och förnyar intresset för kärnkraften.

Den 24:e februari 2022 startar Ryssland sitt hänsynslösa anfallskrig mot Ukraina. Frågan om säkerhet, internationellt samarbete och försvar står plötsligt i centrum av debatten. Socialdemokraterna svänger om NATO och påbörjar med stöd av en riksdagsmajoritet färden mot svenskt medlemskap. I juni, i ett försök att åter få politiken att handla om regeringens misslyckanden, så väcker Sverigedemokraterna, utan att lyckas, misstroende mot justitieminister Morgan Johansson. De så kallade påskkravallerna väcker denna vår också stor uppmärksamhet, vilket slog an till den allmänna debatten om lag och ordning.

Sommaren innan valet råder i huvudsak stiltje i opinionen, med ett svagt övertag för det rödgröna blocket. Kristdemokraterna noterar dock en viss uppgång, i juni 2022 skattas partiet till 6,3 procent av både Sifo och Novus, och till 5,9 procent av Ipsos.

3. Kristdemokraterna och valrörelsen

I ett centralt, organisatoriskt, perspektiv övergick Kristdemokraterna i valrörelseorganisation löpande under våren 2022. Olika avdelningar av riksorganisationen övergick till ett entydigt valrörelsefokus i olika omgångar. Partiets centrala organisation var också under 2014-2018 byggd med det uttryckliga syftet att göra övergången till valrörelse så smidig som möjligt. Valledaren Fredrik Noreback tillträdde sin roll under hösten 2021. Den extra administrativa personalen som anställdes för att stödja de så kallade frontpersonerna tillträdde under försommaren 2022.

Under våren och sommaren turnerade centrala KD-företrädare runt i landet och höll möten under parollen ”Sverigesnack”. Under Almedalsveckan presenterade KD en satsning man kallade ”Villa, Volvo och Vovve”, som handlade om att vanliga svenskar i högre grad skulle ha råd att leva det goda livet med eget ägande. Bland annat genom att underlätta för småhus. Det allmänna budskapet var att det blivit för dyrt att vara svensk. Almedalsveckan 2022 blev dock i huvudsak präglad av det terrorrubricerade mord som skedde på Donners plats i centrala Visby mitt under veckan.

I början av augusti lanserade Kristdemokraterna en ny sidoorganisation i form av Kristdemokratiska Bondeförbundet (KD-B), och partiets kommunikativa satsning på lands- och glesbygdsfrågor intensifierades. Samtidigt var brottsbekämpning och gängskjutningar

sakpolitiskt dominerande i den politiska debatten. En debatt som även Kristdemokraterna gjorde avtryck i, exempelvis genom ett utspel rörande att öppna upp DNA-register för brottsutredningar.

Den 7:e augusti höll Ebba Busch sitt sommartal på Hönö. Fokus var vård, förlossningsvård, bensen-, diesel- och elpriser, landsbygd och gängbrottslighet. Utspelsmässigt och nyhetsmässigt låg tyngdpunkten i frågan om förlossningsvård och frågan om närheten till förlossningskliniker i landsbygd. Nyheten om att "KD vill ha nationell plan för förlossningsvården", gav bra medial utdelning. I Västerbotten startades dock en debatt om sanningshalten i påståendet om att förlossningsvården i Skellefteå var nedläggningshotad. Lokala partiföreträdare kände sig inte informerade av riksorganisationen, vilket ledde till en lokalt utsatt situation för partiet, något som även gav ringar på vattnet i riksmidia.

Efterföljande vecka släppte Kristdemokraterna sitt valmanifest. Under titeln "Redo för en ny regering", valde partiet att fokusera på fyra områden: sjukvård, trygghet, hjärtlandet och äldre. Den 15:e augusti meddelar Centerpartiet att de gärna sitter i en regering som leds av Magdalena Andersson. Men villkorar samtidigt detta med att Vänsterpartiet inte gör det. Kristdemokraterna prioriterar i detta läge kommunikation mot landsbygdsväljare som ville byta regering. Beskedet från Centerpartiet innebar också en intensifiering av de spelteoretiska aspekterna av valet. När maktskiftespartierna diskuterades handlade det om relationen till Sverigedemokraterna och då i synnerhet relationen mellan Sverigedemokraterna och Liberalerna. När det rödgröna blocket diskuterades så låg fokus istället på relationen mellan Centerpartiet och Vänsterpartiet, snarare än de rödgröna partiernas sakpolitik.

"Ingenting fastnade", är en återkommande kommentar både från personer som arbetade med Kristdemokraternas centrala valrörelse och från personer som haft motsvarande roller i andra partier. Som illustrativt exempel kan Socialdemokraternas utspel om högkostnadsskydd mot de höga elpriserna tas, som släpptes några veckor innan valdagen. I pressmeddelandet talas det om "90 miljarder som ska komma hushållen och företagen till del". Extrema summor, ur ett statsbudgetperspektiv. Ändå levde nyheten bara några timmar. Kristdemokraternas utspel om sjukvården fäste inte heller på samma sätt som partiet hade hoppats. Trots att det i VALU framgår att sjukvården var valets viktigaste fråga sett över hela väljarkåren, upplevde partiet en stor svårighet att kommunicera och få uppmärksamhet i frågan. Ej heller gjorde den "Seniorrapport" partiet släppte den 22:e augusti, med flera konkreta äldrepolitiska förslag, några mediala avtryck att tala om.

I mitten av augusti sänder TV4 ett inslag om hur partier som blir approachade av personer som vill ge pengar anonymt reagerar. I den efterföljande debatten riktas kritik mot flera partier, inklusive Kristdemokraterna. När man talar med personer i Kristdemokraternas valledning om detta, är deras bedömning att partiet egentligen inte tog skada av detta i sig, men att mycket tid och energi gick åt till att hantera den uppkomna situationen, snarare än få ut de prioriterade budskapen inför valet.

Med tre veckor kvar till valdagen startar en bussturné med de fyra maktskiftespartiernas energipolitiska talespersoner, under rubriken "Ny energi för Sverige". Tanken var att visa på enighet mellan de fyra partierna i energifrågan. Den uppmärksamhet som turnén ådrog sig

handlade istället åter om spelteori. Liberalerna dementerade att turnén var en turné, och hade en intern debatt om lämpligheten i att över huvud taget göra något gemensamt med Sverigedemokraterna. När man talar med centrala KD-företreträdare så upplevde de att Socialdemokraterna mycket skickligt utnyttjade situationen för att ytterligare vrida debatten till att handla om Sverigedemokraternas roll efter valdagen.

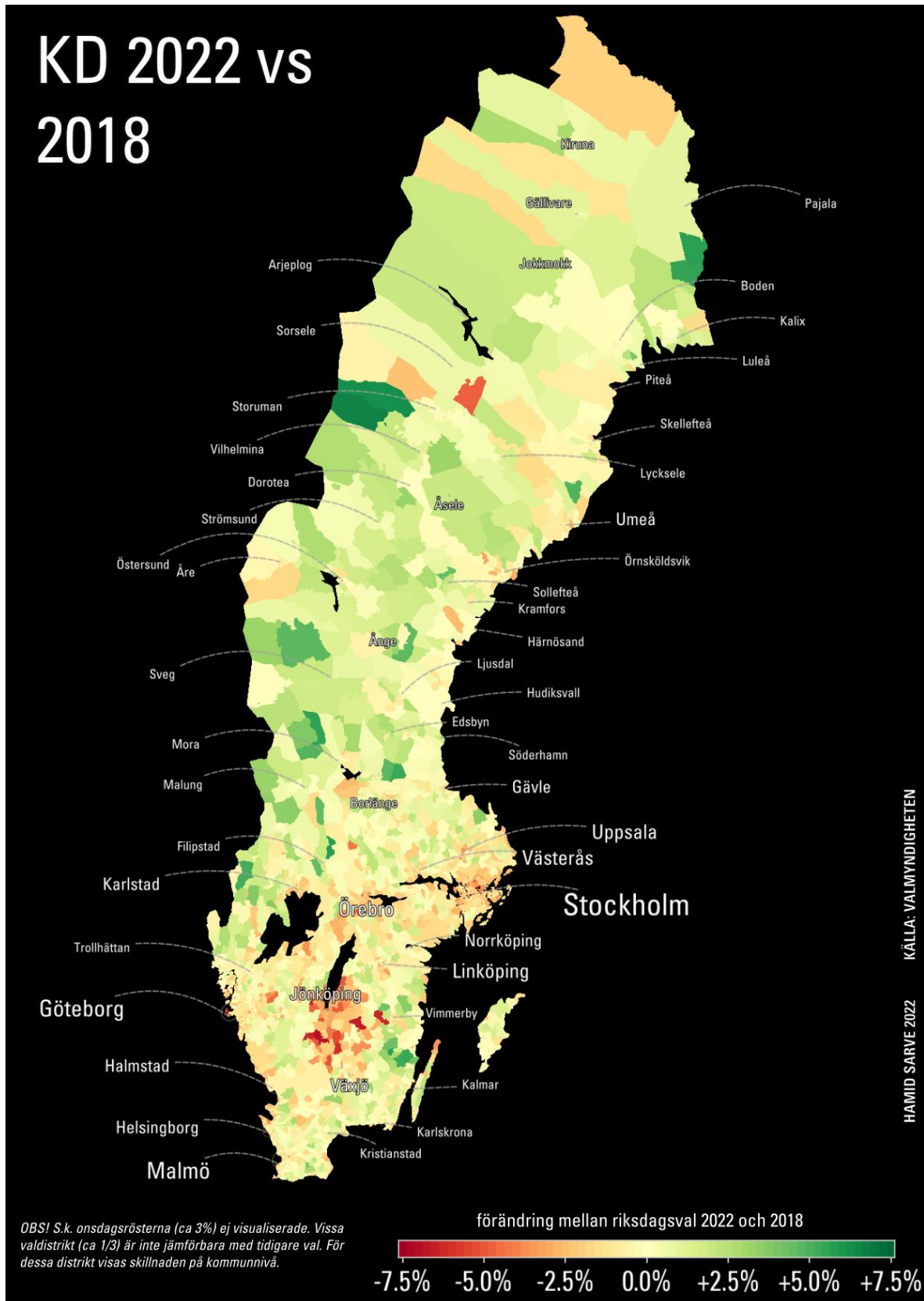
Kristdemokraterna fortsätter att efter förmåga satsa på att kommunicera valmanifestets prioriteringar. Förslaget om ett "Busch-kort" släpps, som innebar att man redan från 16 års ålder ska kunna få ta ett körkort som enbart gäller på landsbygden. Partiledningen skriver debattartiklar på teman som att reformera ungdomsvården för unga brottslingar och om att underlätta för äldre på arbetsmarknaden. Men medialt dominerar regeringsfrågan samt om elpriser och energiproduktion. Den 30:e augusti skedde SVT:s utfrågning av Ebba Busch. Utfrågningen ägde rum samma dag som partiet fick krishantera en riksdagskandidat som tryckt upp egna personvalsfoldrar som antydde kritik mot svensk abortlagstiftning. Vederbörande avsåg sig sin kandidatur, och frågan dog tämligen snabbt. Men den levde den dagen, och blev ett ämne under SVT:s utfrågning.

Vid månadsskiftet augusti/september gjorde Socialdemokraterna en rad utspel med syfte att ytterligare sätta fokus på Sverigedemokraterna och deras roll vid ett eventuellt maktskifte. Bland annat arrangeras en presskonferens på det socialdemokratiska partihögkvarteret med budskapet att alla regeringar som bygger på stöd från Sverigedemokraterna innebär en säkerhetsrisk. Detta får väldigt mycket uppmärksamhet och SD-frågans dominans i debatten stärks ytterligare. Samtidigt stabiliserades ett opinionsläge där Sverigedemokraterna var större i mätningarna än vad Moderaterna var, och en debatt om vilket parti som egentligen kommer att bli riksdagens näst största seglade upp. Opinionsläget i en mer allmän bemärkelse, mellan de båda blocken, är i detta läge mycket jämnt. Kristdemokraternas opinionssiffror viker svagt nedåt i början av september. Från att under större delen av augusti ha pendlat mellan ett uppskattat stöd om 6 och 7 procent, skattas partiet under valrörelsens slutskede av instituten snarare till ett stöd mellan 5 och 6 procent.

Den 2:e september meddelar Magdalena Andersson att hon ställer in större delen av den kvarvarande valrörelsen för egen del för att fokusera på EU-frågor kopplade till energikrisen. Samma dag släpper Kristdemokraterna ett förslag om elpristak. Denna dag äger även Sveriges radios partiledardebatt rum, med fokus på priser, el och inflation. Ebba Busch har med sig en falukorv till radiostudion som en symbol för de skenande matpriserna. Falukorven får stort utrymme i media, och Kristdemokraterna fortsätter använda den i extern kommunikation den kommande tiden.

Sista dagarna av valrörelsen handlade, som brukar vara fallet, om de stora debatterna. Ebba Busch bedömdes, i de mätningar som gjordes, ligga i den övre halvan när frågan hur samtliga partiledare presterade ställdes till väljarna. Överlag "vann" maktskiftessidan dessa debatter, enligt samma mätningar. Samtliga mätningar visade också att maktskiftespartiernas gemensamma statsministerkandidat Ulf Kristersson var den som presterade bäst.

4. Valresultat i riksdagsvalet

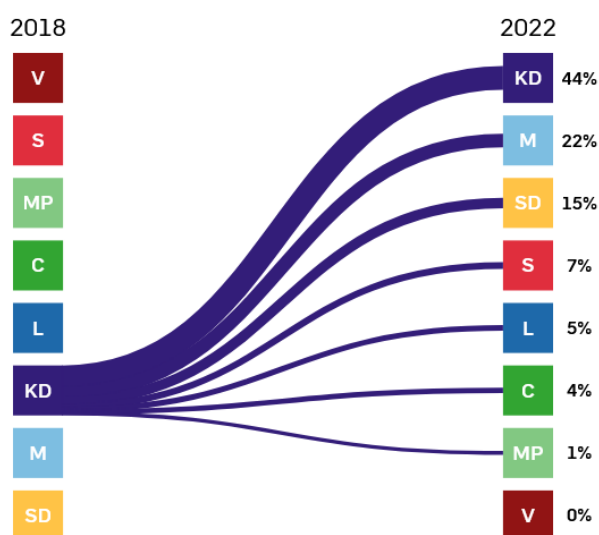

Grafik framtagen av bildanalytikern Hamid Sarve, återgiven med tillstånd, ursprungligen publicerad på Twitter.

Kristdemokraterna erhöill 345 712 röster i riksdagsvalet 2022, vilket motsvarade 5,34 procent av valmanskåren. Ett tapp i jämförelse med 2018 på 0,98 procentenheter. Översiktligt kan sägas att partiet tappar som mest i de större städerna, samt i delar av Småland. Samtidigt ökar partiet i övrig landsbygd, inte minst i norra Sverige. I 95 kommuner ökade Kristdemokraterna i riksdagsvalet, men med få undantag marginella ökningar. I huvudsak rör det sig om kommuner i norra Sverige. Oaktat enskilda ljusglimtar, får man sammanfattningsvis säga att Kristdemokraterna gjorde ett dåligt riksdagsval.

Om vi tittar på var Kristdemokraterna tappade mer än 2 procentenheter i riksdagsvalet så är detta med få undantag områden i Stockholms län eller Jönköpings län. Vad gäller Stockholms län är den generella bilden att ju mer välbeställt ett område är, desto mer tappar partiet². I Danderyd tappar partiet mer än 4 procentenheter i riksdagsvalet, på Lidingö och i Täby 3 procentenheter. I Österåker, Nacka och Vaxholm mellan 2 och 3 procentenheter. Det bör noteras att de två partier som ökar signifikant i Stockholms län är Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna. I Jönköpings län fick Kristdemokraterna 11,95 procent i riksdagsvalet 2018, i valet 2022 var den siffran nere på 9,31 procent. I länet är det Sverigedemokraterna (+4,0), Socialdemokraterna (+1,2), Moderaterna (+0,5) och Liberalerna (+0,3) som ökade. Förutom Kristdemokraterna (-2,6), minskar också Centerpartiet (-2,6) och Vänsterpartiet (-1,0). Noterbart är att Socialdemokraternas ökning i sin helhet går att tillskriva Jönköpings stad, snarare än de övriga kommunerna i länet.

I en analys av väljarströmmarna generellt, kan man på basis av VALU konstatera ett antal saker. Av den grupp väljare som till VALU angav att de röstade på Kristdemokraterna i riksdagsvalet 2018, röstade 44 procent på partiet i riksdagsvalet 2022. Siffran för Kristdemokraterna i valet 2018 (i relation till valet 2014) var 53 procent. Analog siffra bland L-väljare i 2022 års val (dvs andel av de som röstade Liberalerna i valet 2018 som också gjorde det 2022) skattas av VALU till 35 procent, siffran för C-väljare var 41 procent. För MP-väljare 46 procent, för S-väljare 74 procent, för V-väljare 56 procent, för M-väljare 61 procent och för SD-väljare 86 procent.

Vart 2018 års KD-väljare tog vägen 2022, enligt VALU. Grafik från svt.se

² Undantaget från denna princip är Södertälje där KD tappar knappt 3 procent i riksdagsvalet (enda partiet som ökar signifikant i Södertälje är Sverigedemokraterna).

Av 2018 års KD-väljare var det 22 procent som istället röstade på Moderaterna i valet 2022 och 15 procent som istället röstade på Sverigedemokraterna. Motsvarande flöde till de andra partierna enligt följande: 5 procent till Liberalerna, 4 procent till Centerpartiet, 7 procent till Socialdemokraterna samt 0 respektive 1 procent till Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Då det finns ett tydligt flöde tillbaka från Moderaterna men att motsvarande saknas till Sverigedemokraterna (se nedan) sker det största nettotappet för Kristdemokraterna, i VALUs underlag, till Sverigedemokraterna.

Flödet till partiet från andra partier var i 2022 års riksdagsval mindre än flödet från partiet. En rimlig konsekvens av att partiet tappade både i antal röstande personer och i andel av väljarkåren. Det bör emellertid noteras att 22 procent av de väljare som röstade på Kristdemokraterna i 2022 års riksdagsval röstade på Moderaterna i valet 2018. En procentsiffra som kan vara värd att uppmärksamma eftersom den är identisk med andelen KD-väljare som gick från att ha röstat på Kristdemokraterna 2018 till att rösta på Moderaterna 2022. Utöver Moderaterna är det Sverigedemokraterna som Kristdemokraterna tappar tydligast till i valet 2022. Det går dock inte att se något tydligt flöde åt andra hållet. Enbart 7 procent av Kristdemokraternas väljare i valet 2022 utgörs av väljare som anger att de i valet 2018 röstade på Sverigedemokraterna. Vad gäller de övriga partierna utgörs Kristdemokraternas väljare i 2022 års riksdagsval till 10 procent av väljare som röstade på Socialdemokraterna 2018, till 7 procent av väljare som röstade på Centerpartiet, till 5 procent av väljare som röstade på Liberalerna, till 1 procent av väljare som röstade på Miljöpartiet och till 0 procent av väljare som röstade på Vänsterpartiet.

Demoskop har också studerat frågan om flödet till/från KD mellan valen 2018 och 2022. Den generella bilden är den samma. Demoskops uppskattning är att 24 procent av de som röstade på Kristdemokraterna 2018 röstade på Moderaterna i valet 2022 och 12 procent röstade på Sverigedemokraterna. Av 2018 års KD-väljare är det, i Demoskop-underlaget, 7 procent som istället väljer Liberalerna i valet 2022, 4 procent som väljer Centerpartiet, 6 procent som väljer Socialdemokraterna, 1 procent som väljer Vänsterpartiet, och 0 procent som väljer Miljöpartiet.

Om man istället tittar på till-flödet i Demoskops undersökning bestod (även här) 22 procent av KD:s väljare i valet 2022 av väljare som i valet 2018 röstade på Moderaterna. Motsvarande flöde från andra partier: 4 procent tidigare L-väljare, 3 procent C-väljare, 3 procent S-väljare, 2 procent V-väljare och 13 procent SD-väljare.

5. Valresultat i kommun- och regionvalen

På en aggregerad³ nivå ökade Kristdemokraterna i regionvalen från 7,1 procent i valet 2018 till 7,3 procent i valet 2022. I båda fallen är siffran bättre än det samtida utfallet i riksdagsvalet. I 17 av 21 regionval fick Kristdemokraterna starkare stöd 2022 än 2018. Nya mandat erhålls i 13 av dessa regioner. Partiet tappade mandat i Region Stockholm, Region Örebro län och Region Västernorrland. Särskilt värt att notera är att KD nu är

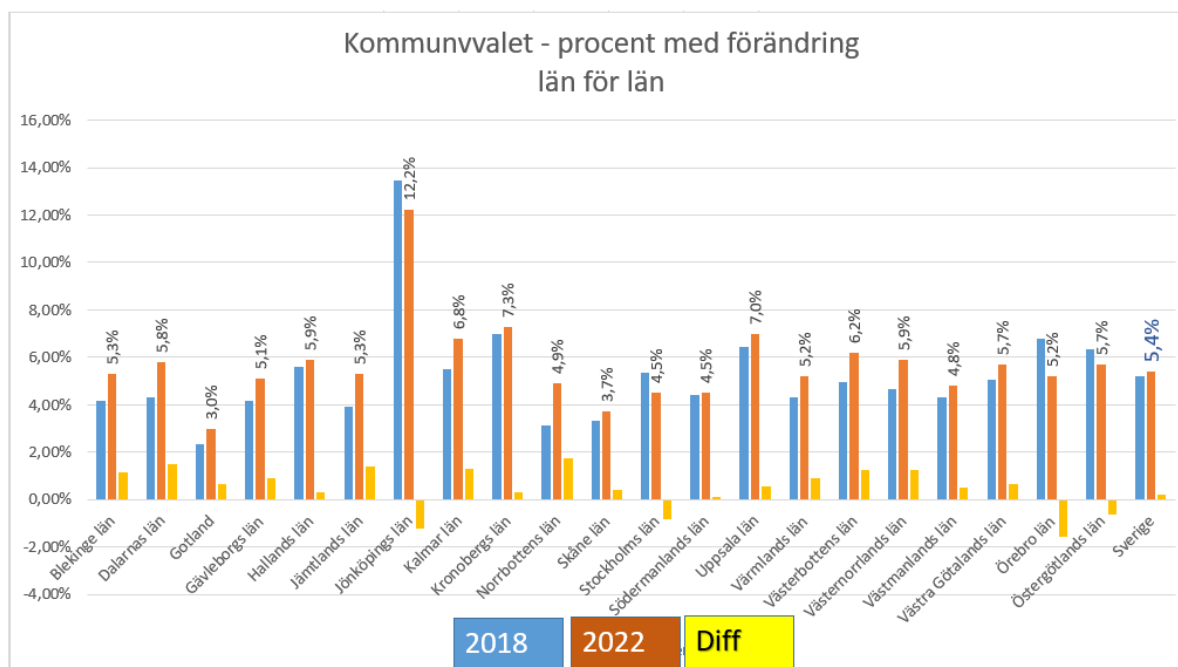
³ Det vill säga sammanslagen, genomsnittlig.

representerade i samtliga Sveriges regioner, i och med återinträdet i Region Norrbotten⁴. Något för partiet att vara stolta över, inte minst när man jämför med andra partier i allmänhet och med partier i samma "storlekskategori" i synnerhet. Exempelvis Liberalerna, som åker ut i 7 regioner, och därmed saknar mandat i 8 regioner. Eller Miljöpartiet, som åkte ut ur 7 regioner och därmed saknar mandat i 13 regioner.

Vad gäller kommunvalen kan sägas att Kristdemokraterna, sett på en aggregerad nivå, presterade en svag ökning. Med 5,4 procent i genomsnittligt utfall i kommunvalen 2022. Motsvarande siffra var 5,2 i kommunvalen 2018.

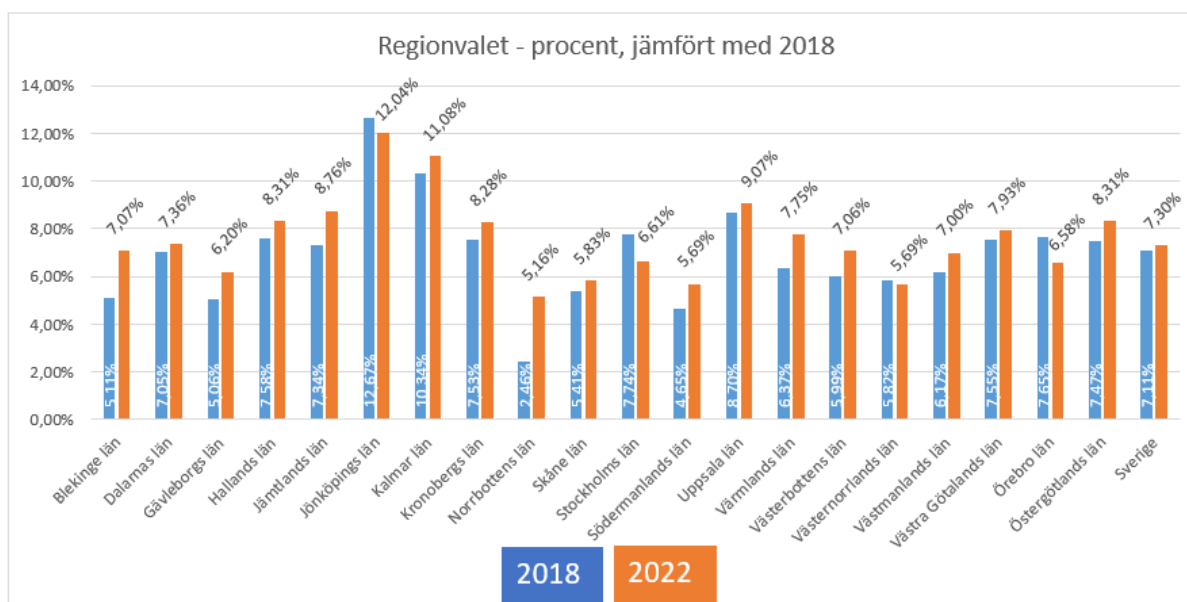
Om vi ser till de enskilda kommuner med allra starkast KD-stöd i kommunvalet 2022 känns namnen igen från tidigare val (som exempelvis Markaryd, Sävsjö, Gnosjö, Ödeshög, Öckerö, Årjäng, Lycksele och Mullsjö). Enstaka exempel på nya namn bland kommuner som med god marginal presterar tvåsiffrigt procentuellt KD-stöd i kommunvalet återfinns, som Hultsfred, Högsby, Tjörn, Ovanåker, Bjurholm, Vilhelmina och Kiruna. Starkast procentuell ökning gör partiet i kommunvalet i Vilhelmina, där KD fördubblas (från 11 till 22 procent).

Kommunvalen ser olika ut och har olika förutsättningar i olika delar av landet, varför svepande sammanfattningar av helheten inte riktigt låter sig göras. Om man ska lyfta fram någon särskild svår motgång får i sammanhanget påpekas att Kristdemokraterna åter misslyckas att ta sig in i kommunfullmäktige i Sveriges tredje största stad, Malmö. Vilket innebär att Kristdemokraterna vid kommunvalet 2026 kommer ha saknat representation i Malmö kommunfullmäktige i 16 år.

Översikt, länsvis, rörande utfallet i kommunvalen 2022, i relation till 2018 års siffror.

⁴ KD är också det enda partiet (bland riks dagspartierna) som i de allmänna valen 2022 erhöll mandat i en region de inte suttit i under förutvarande mandatperiod.

Översikt rörande utfallet i regionvalen 2022, i relation till 2018 års siffror.

6. KD-väljarnas demografi

När VALU mäter den demografiska och socioekonomiska profilen på KD-väljarna är det mest slående att så få grupper sticker ut. KD-väljarna uppträder som ett litet skikt som löper parallellt genom hela samhället. Inga avgörande skillnader i det uppskattade KD-stödet i grupperna förvärvsarbetande, arbetslösa och studerande. Inte heller skillnad mellan tjänstemän och arbetare. Bland sysselsättningskategorierna är det egentligen bara jordbrukare som sticker ut på ett avgörande sätt. VALU uppskattar KD-stödet bland jordbrukare till dubbelt så stort som hos befolkningen i sin helhet.

Hos KD-väljarna märks en svag överrepresentation bland kvinnor jämfört med män. I VALU:s underlag uppskattas KD-stödet till fem procent av manliga väljare och sex procent av kvinnliga väljare. Det är inget stort gap, men det är värt att notera så till vida att Kristdemokraterna är ensamt bland de fyra maktskiftespartierna att inte ha en manlig överrepresentation i sitt väljarunderlag.

VALU delar in väljarkåren i fyra olika åldersgrupper (18-21, 22-30, 31-64 samt 65+), och uppskattar att KD-stödet i stort sett är jämnt fördelat mellan åldersgrupperna. Detta är en förändring. Den underrepresentation som historiskt sett funnits bland förstagångsväljare finns inte längre. Stödet för Kristdemokraterna hos förstagångsväljare är i valet 2022 lika stort som hos befolkningen i stort.⁵ En annan förändring rör väljargruppen 65+, där Kristdemokraterna haft ett historiskt starkt stöd. I faktiska siffror var VALUs skattning 2018 att KD hade stöd från 9 procent av 65+-väljarna, motsvarande siffra i 2022 års VALU var 5 procent.

Kristdemokraterna är svagt underrepresenterade bland väljare som vuxit upp utanför

⁵ Tillkommer gör dessutom KD:s stöd i skolvalet 2022, vilket är KD:s starkaste stöd någonsin: <https://www.mucl.se/preliminart-resultat-i-skolval-2022>

Europa, men å andra sidan svagt överrepresenterade bland personer som vuxit upp i ett annat europeiskt land än Sverige. Men även bland invandrargrupper är över- och underrepresentationen sett till befolkningen i stort tämligen blygsam, speciellt vid en jämförelse med andra partier i allmänhet och vid en jämförelse med de andra maktskiftespartierna i synnerhet.

En grupp med fortsatt kraftig överrepresentation av KD-väljare är regelbundna kyrkobesökare. 21 procent av de väljare som uppger att de går i kyrkan minst en gång i månaden uppger samtidigt att de röstar på Kristdemokraterna. Det är en nedgång jämfört med motsvarande undersökning 2018, där siffran var 25 procent, vilket i sin tur var ett starkare stöd än 2014 då siffran istället var 24 procent. Det enda parti som har en tydlig uppgång i stödet hos kyrkobesökarna i 2022 års val är Sverigedemokraterna (som uppskattas av VALU att ha ökat från 9 procent i valet 2018 till 14 procent i valet 2022).

Värt att notera är att det stora tappet bland kyrkobesökare gjorde Kristdemokraterna för mer än ett decennium sedan, från 37 procent 2002 till 24 procent 2014.⁶

7. Vad tycker KD-väljarna?

När VALU ber väljarna ranka 19 förutbestämda politikområden efter vilken betydelse de haft för deras partival träder bilden fram av en stor enighet bland maktskiftespartiernas väljare. KD-, M- och SD-väljarna svarade samtliga att "Lag och ordning" var valets viktigaste fråga. L-väljarna angav att det var valets näst viktigaste fråga. Vilket utgör en tydlig kontrast mot hur betydelsefull de rödgröna väljarna ansåg frågan. Det går med andra ord att med visst fog hävda att det är den frågan som maktskiftesmandatet bygger på.

Partival	Vikten av "Lag och Ordning" som partivalsfråga i VALUs undersökning, där 1 är den viktigaste frågan och 19 den minst viktiga.
KD-väljarna	1
M-väljarna	1
SD-väljarna	1
L-väljarna	2
S-väljarna	10
C-väljarna	11
MP-väljarna	15
V-väljarna	16

Sett till väljarkåren som helhet utgjorde dock sjukvården den viktigaste frågan i VALU:s undersökning. Bland KD-väljarna utgör frågan istället den näst viktigaste för val av parti. Enbart S-väljarna, som rankade sjukvården som den allra viktigaste frågan, tyckte den frågan var ännu viktigare. Noterbart är dock att sjukvården rankas högt av alla väljare, oaktat parti- och blocktillhörighet. Vilket således skiljer den från lag och ordning. MP-väljarna var de

⁶ Andel av KD-väljarna som till VALU anger att de regelbundet besöker en gudstjänst: 1991: 36 procent. 1994: 30 procent. 1998: 39 procent. 2002: 37 procent. 2006: 32 procent. 2010: 28 procent. 2014: 24 procent. 2018: 25 procent. 2022: 21 procent.

väljare som tillmätte sjukvården minst betydelse för sitt partival och placerade frågan på plats nummer 6.

Partival	Vikten av "Sjukvården" som partivalsfråga i VALUs undersökning, där 1 är den viktigaste frågan och 19 den minst viktiga.
KD-väljarna	2
M-väljarna	5
SD-väljarna	4
L-väljarna	3
S-väljarna	1
C-väljarna	4
MP-väljarna	6
V-väljarna	4

Som tredje viktigaste frågan för partival angav KD-väljarna "energi och kärnkraft", vilket är samma placering av frågan som hos M- och SD-väljarna. På topplistan över de sakområden KD-väljarna tillmätt minst betydelse för deras partival återfinns "Miljön" (plats 19), "Vinster i välfärden" (plats 18) och "EU" (plats 17).

Bilden hos VALU stärks av Demoskops undersökning, där "lag och ordning" också toppar KD-väljarnas lista över viktigaste frågor, och precis som i VALU, med "sjukvård" på andra plats.

När KD-väljarna av VALU ombeds att svara på frågan om de rent politiskt ser sig som "höger", "vänster" eller "varken eller" så svarar 4 procent att de ser sig som vänster, 16 procent att de ser sig som varken eller och 80 procent att de ser sig som höger. En tydlig majoritet av KD-väljarna har så länge VALU ställt frågan identifierat sig som höger. Jämför vi med de senaste valen var det 77 procent av KD-väljarna som självdefinierade sig som höger i valet 2014 och 76 procent i valet 2018. Siffrorna ska dock läsas som att andelen av väljarkåren som ser sig som höger idag är större än vid någon annan tidpunkt sedan VALU-undersökningarna startade 1991 (det är med andra ord större sannolikhet att den genomsnittliga väljaren definierar sig som "höger" idag, än för några år sedan).

Demoskop ber också väljarna svara på frågan om höger och vänster, men har istället valt att mäta det på en tiogradig skala där 1 är mest vänster, och 10 är mest höger. Demoskops bild skiljer sig inte markant från VALU. Andelen KD-väljare som hos Demoskop placerar sig mellan plats 7 och 10 på deras skala är 86 procent.

Till skillnad från VALU ber Demoskop de tillfrågade att klistra en ideologisk etikett på sig själva. Värt att påpeka är att etiketten "kristdemokrat" inte finns med, men av de ideologiska etiketterna som fanns att välja mellan valde 62 procent KD-väljarna att identifiera sig som konservativa, 21 procent som liberaler, 8 procent som nationalister, 3 procent som socialdemokrater, 2 procent som feminister, 2 procent som socialister och 1 procent som gröna.

VALU ber i sina undersökningar väljarna ta ställning till huruvida de instämmer i ett antal förutbestämda åsikter/påståenden, i 2022 års VALU var de fem till antalet. "Införa mycket

hårdare fängelsestraff för brottslingar”, instämde 93 procent av KD-väljarna i. ”Ta emot färre flyktingar till Sverige”, instämde 75 procent av KD-väljarna i. ”Sverige bör vara med i NATO”, instämde 76 procent av KD-väljarna i. ”Vinstutdelning ska inte tillåtas inom skattefinansierad vård, skola eller omsorg”, instämde 44 procent av KD-väljarna i. Och slutligen påstående ”Sverige bör på lång sikt avveckla kärnkraften”, som 12 procent av KD-väljarna instämde i.

Partiledarnas betydelse för partivalet är en klassisk VALU-fråga. 25 procent av väljarkåren uppgav i valet 2022 att partiledaren för det parti de röstar på är ”mycket betydelsefull för valet av parti”. Motsvarande siffra för enbart KD-väljarna, vad gäller Ebba Buschs betydelse för deras partival, är 28 procent. Att jämföra exempelvis med Annie Lööfs siffra bland C-väljarna om 29 procent, Ulf Kristerssons siffra bland M-väljarna om 23 procent och Johan Pehrssons siffra bland L-väljare om 13 procent.

Ebba Buschs siffra är en nedgång från hennes egen siffra i valet 2018 (då motsvarande procent bland KD-väljarna var 35 procent - vilket var KD-rekord, och högre än Alf Svenssons siffra i valet 1998). Busch-siffran från 2022 är identisk med Svenssons 2002, och 3 procent högre än Göran Hägglunds toppnotering som partiledare i valet 2010.⁷

”Antietablissemangsfaktorn”, brukar VALU-frågan om väljarnas förtroende för politiker i stort kallas. VALU frågar väljarna ”allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?”. Kristdemokraternas väljarkår har här gjort en ganska dramatisk resa. Från valet 1991 där enbart 37 procent av KD-väljarna angav att de hade ganska eller mycket stort förtroende för politiker, till toppnoteringen 2010, då 81 procent av KD-väljarna angav detta. Sedan dess har siffran åter vänt nedåt, och i 2022 års val angav 49 procent av KD-väljarna att de hade ganska eller mycket stort förtroende för politiker. Enbart SD-väljarna angav, i valet 2022, att de hade mindre förtroende för politikerna än KD-väljarna.

En annan frågeställning som är värd att närma sig är KD-väljarnas bevekelsegrunder för sitt partival. Till del kan det naturligtvis belysas genom att titta på vilka frågor dessa väljare rankade som viktigast. Men det finns också andra sätt att mäta. Exempelvis anger 41 procent av de som till VALU uppger att de röstade på KD att ”den egna ekonomin” var av mycket stor betydelse för deras partival. För den genomsnittliga väljaren var den siffran 37 procent. Enbart M- och SD-väljarna skattade betydelsen av den egna ekonomin högre än KD-väljarna.

Fenomenet stödröstning är omtvistat, inte minst i frågan om hur det skall mätas. I VALUs underlag finns ingen entydig frågeställning som söker svara på hur stor andel av ett partis väljare som är stödröstare. I Demoskops undersökning ställs dock frågan vad som var det viktigaste skälet till att den intervjuade väljaren valde ett visst parti. Ett av de förutbestämda svarsalternativen var en vilja att undvika att partiet hamnade under 4-procentsspärren. Demoskop uppskattar att 12 procent av KD-väljarna hade detta som primär bevekelsegrund för sitt partival i valet 2022. Motsvarande siffra för MP-väljarna skattas till 56 procent, och för L-väljare till 42 procent.

⁷ Andel av KD-väljarna som i VALU uppger att partiledaren har haft mycket stor betydelse för deras partival: 1998 (Svensson): 31 procent, 2002 (Svensson): 28 procent, 2006 (Hägglund): 23 procent, 2010 (Hägglund): 25 procent, 2014 (Hägglund): 22 procent, 2018 (Busch): 35 procent, 2022 (Busch) 28 procent.

Avslutningsvis bör något sägas om frågeställningen kring ”näst bästa parti”. Den frågan har varken ställts, formulerat på ett sådant rakt sätt, av VALU eller Demoskop. Senaste undersökningen före valet vi har haft att tillgå med sådan frågeställning är SCB:s stora partisympatiundersökning från maj 2022. Där angav 25,2 procent av M-sympatisörerna att de hade Kristdemokraterna som sitt näst bästa parti, hos SD-sympatisörerna var siffran 22,6 procent, hos L-sympatisörerna 7,3 procent, hos C-sympatisörerna 2,8 procent och hos S-sympatisörerna 1,4 procent. Bland V och MP-sympatisörerna uppgav 0 procent att de hade Kristdemokraterna som näst bästa parti. Enda grupp där Kristdemokraterna är störst som näst-bästa-parti är bland M-sympatisörerna.

Av Kristdemokraternas egna sympatisörer anger 53,9 procent att M är deras andrahandsval. Motsvarande siffra för Sverigedemokraterna är 12,4 procent. För Liberalerna 8,3 procent. För Centerpartiet 4,3 procent och för Socialdemokraterna 6,2 procent. Inga KD-sympatisörer har till SCB angett Vänsterpartiet eller Miljöpartiet som sitt näst bästa parti.

8. Partiets egen bild av valrörelsen - sammanfattning av enkätsvar

För att få en bra bild av hur partiet själva betraktar valrörelsen har valutvärderingsgruppen genomfört fyra stycken enkätundersökningar (en till alla partimedlemmar, en till toppkandidater i riksdagsvalet, en till toppkandidaterna i region- och kommunvalet och slutligen en till ombudsmän och valledare).

Vad gäller partimedlemmarnas bild av valrörelsen har 3537 medlemmar besvarat valutvärderingsgruppens enkät. Sammanfattningsvis kan sägas att 9 av 10 svarande anser att partiets val av profilfrågor⁸ under valrörelsen var bra eller mycket bra. De svarande medlemmarna anser vidare att Kristdemokraterna hade en tydlig profil i valrörelsen och fick en godtagbar medieexponering. En fullständig sammanställning av svaren i medlemsenkäten återfinns i bilaga 1.

Vad gäller toppkandidaterna i kommun- och regionvalen å ena sidan, och riksdagsvalen å andra sidan, går ingen avgörande skillnad att se mellan dessa svar. Kandidaterna anser att valmanifestets prioriteringar var rätt och rimliga. I de fria kommentarerna som de hade möjlighet att skicka med noterar många kandidater svårigheten att komma ut i sjukvårdsfrågorna. Många av kommentarerna saknar även familjepolitiken och/eller äldrepolitiken i kommunikationen. Blandade åsikter om hjärtlandet, som begrepp, är också återkommande. Även kandidaterna anger att de är nöjda med partiets grad av tydlighet och med budskapen på partiets trycksaker och affischer. Partiets allmänna organisatoriska samordning bedöms av en majoritet av toppkandidaterna i alla tre valen som ”ganska bra”, vilket också är ett omdöme samma personer ger vad gäller partiets synlighet i media. I den sistnämnda frågan noterar kandidaterna att det allmänna medieklimatet under skarp valrörelse var till partiets nackdel (exempel på kommentar ”Då frågorna blev mycket på M och SD var det svårt för oss att komma till”). Vad gäller kandidatstödet som riksorganisationen gav till kandidaterna så är bilden blandad, men sammantaget är betydligt fler positiva än negativa.

⁸ Med profilfrågor avser valutvärderingsgruppen de fyra fokusområden som anges i Kristdemokraternas valmanifest. Nämligen: sjukvård, trygghet, hjärtlandet och äldre.

Beträffande enkäten till ombudsmän och valledare så har denna haft mer konkreta och detaljerade frågeställningar, med fokus på praktiska och organisatoriska aspekter av valrörelsen. 26 personer har besvarat den enkäten. Svaren spretar, men valledare och ombudsmän är generellt mer positiva än negativa vad gäller trycksakslogistik, hur intranätet KD PLUS fungerade i valrörelsen samt hur produktionen av material fungerat. Mest positiva är de svarande på denna enkät rörande utbildningstillfällena som riksorganisationen arrangerade inför valrörelsen. Ingen av de 26 svarande anser att dessa varit dåliga eller mycket dåliga.

Av underlaget framgår också att det finns en negativ bild av de praktiska aspekterna av frontpersonernas turnerande i landet. I de fria kommentarerna till denna fråga framgår missnöje med kommunikation och framförhållning. Även systemet med regionala organisationsutvecklare anses av ombudsmännen och valledarna fungerat dåligt under valrörelsen. Bara 7 av de 25 som svarade på denna fråga anser att systemet fungerat bra eller mycket bra. I de fria kommentarerna till denna fråga återkommer en oförståelse för hur organisationsutvecklarna skulle användas (exempel på kommentar "lite svårt ibland att helt förstå deras uppdrag"). Av svaren framgår också att det finns flera ombudsmän/valledare som inte alls haft kontakt eller samverkat med de regionala organisationsutvecklarna.

9. Partiets egen bild av valrörelsen - sammanfattning av intervjuer

Valanalysgruppen har som komplement till enkäterna gjort en serie intervjuer med partiföreträdare, både tjänstemän och förtroendevalda. Syftet har varit att få en bättre bild av hur partiet, i huvudsak från centralt håll, uppfattade valrörelsen. Intervjuerna har kretsat kring hur partiet agerat, och varför, hur man uppfattade valrörelsen (delar av detta också återgivet i kapitel 3) samt hur den organisatoriska samordningen sett ut i praktiken.

Vad gäller de organisatoriska frågorna är två budskap återkommande. För det första att den centrala partiorganisationen överlag fungerade mycket väl och att det vid en jämförelse med tidigare valrörelser var en betydligt mer professionell och välfungerande organisation. Bedömningen från flera håll är att den organisationsindelning som partiet haft centralt under hela mandatperioden 2018 - 2022 skapade fördelar som ledde till detta. Upplevelsen var att detta gjorde övergången till valorganisation smidigare än vad som varit fallet vid tidigare valrörelser.

För det andra en upplevd ryckighet och visst "strul" kring riksorganisationens bemanning i valrörelsen. Detta tillskrivs, beroende på vem man pratar med, tre orsaker.

- 1) De juniora tjänster som tillsattes med uppgift att stödja frontpersonerna i valrörelsen tillsattes för sent, med följderna att personerna inte var tillräckligt inskolade i sina roller när valrörelsen väl drog igång.
- 2) I valrörelsens inledningsskede gjordes en rockad där personer i partiledarens närhet byttes ut. Detta skapade följdverkningar när stödet som tillfördes partiledarstaben försvann i andra delar av organisationen.
- 3) Resurser som var planerade att användas i partiets operativa valrörelse behövde istället användas i förhandlingar med de andra tre maktskiftespartierna och andra förberedelser inför ett eventuellt maktskifte.

De interna processerna under våren, före valrörelsen, anses därutöver av flera personer som något för sena. ”Vi låg några veckor sent, vilket skapade för små tidsmarginaler”, uppger exempelvis en tjänsteman valutvärderingsgruppen talat med, och exemplifierar med arbetet kring personvalsfoldrarna. Mycket energi och resurser användes i första halvan av våren till att förbereda Kristdemokraternas Kommundagar, som ägde rum i Karlstad. Detta anses ha lett till vissa försenade processer kopplade till valrörelsen.

När man talar om arbetet kring de interna dokumenten som skulle styra partiet i valrörelsen, tar också flera personer upp det faktum att valstrategin, som antogs redan hösten 2020, hann bli inaktuell långt innan valdagen, och att valledningen därför relaterade mindre till fastslagen strategi än vad som är brukligt.

Vad gäller den skarpa valrörelsen ur medialt- och kommunikativt perspektiv talar i stort sett alla om att det var en svårarbetad valrörelse för samtliga partier (se även beskrivningen kring detta i kapitel 3). Valrörelsen handlade i huvudsak om spelteori kring regeringsfrågan och få andra utspel, förslag eller attacker levde i nyhetsflödena mer än ytterst kortvarigt. Det enda som egentligen avvek från denna bild var pris- och energifrågorna, som trots spelteori-dominansen ändå fick och tog utrymme i media. Samtliga personer valutvärderingsgruppen talat med som varit inblandad i valrörelsen kommunikations- och policyarbete vittnar om hur mycket partiet ansträngde sig för att komma ut i sjukvårdsfrågan (”alla muskler gick till att försöka få tala och debattera sjukvård, men det gick trögt. Media var helt enkelt inte intresserade av frågan”, uppger exempelvis en tjänsteman på riksdagskansliet).

Utspelet i Ebba Buschs sommartal om en nationell strategi för förlossningsvården utgjorde ett undantag, som faktiskt fick stor uppmärksamhet och bra spridning. Även om det, som noteras i kapitel 3, var ett utspel som präglades av bristande synkronisering mellan lokal och nationell nivå, och krävde viss krishantering från riksorganisationen.

Vad gäller valrörelsens krishantering i övrigt är bilden från centralt håll i partiet att det enda som på allvar stressade upp dem, var frågan om skrivningarna kring abort i en riksdagskandidats personvalsfoldrar, som fick hanteras samma dag som Ebba Bush frågades ut av SVT.

Sista veckan av valrörelsen fick Kristdemokraterna mycket rubriker kring ”falukorvsutspelet”, som gjorde att partiet också blev en del i den kostnadsdebatt som då mycket av diskussionen handlade om. När man talar med partiets valledning är tankarna såhär i efterhand kluvna inför falukorven. Det gjorde å ena sidan att partiet fick utrymme man annars kanske inte hade fått. Å andra sidan kopplat till frågor partiet saknade unik sakpolitik i, i relation till närliggande partier.

10. Valutvärderingsgruppens politiska slutsatser

▪ Fokus på säljbara skillnader mot närliggande partier fortsatt viktigt

Valutvärderingsgruppen konstaterar att Kristdemokraterna gjorde ett dåligt riksdagsval. Inte undantagslöst, men likväl sammanfattningsvis. I det utvecklingsarbete som partiet företar sig under kommande mandatperiod är en viktig pusselbit att fokusera på säljbara skillnader mot andra, närliggande, partier. Kristdemokraterna unika roll i svensk politik behöver lyftas och förtydligas ytterligare.

Det är av allt tillgängligt underlag uppenbart att KD/M/SD i hög grad har överlappande väljare. Det är till M och SD som KD tappar, och det är hos M vi (i något mindre utsträckning) också hämtar väljare. Flödet till/från övriga fem partier är begränsat. Valrörelsen 2022 kom, i den mån sakfrågorna diskuterades, att handla om frågor där Kristdemokraterna förvisso låg nära både våra faktiska väljare och våra potentiella väljare, men samtidigt frågor där partiets ståndpunkter inte skilde sig markant från närliggande partier. Energifrågan är det kanske tydligaste exemplet, där alla fyra maktskiftepartier var väldigt samspelta. Detta är också påtagligt i klustret av "hårda frågor". Brott/straff, migration, kärnkraft och så vidare. Det är tydligt vad KD-väljarna tycker i frågorna, och partiet bör fortsatt svara upp mot detta och bygga en långsiktig trovärdighet. Men det är samtidigt uppenbart att det inte utgör ett skäl att rösta på Kristdemokraterna istället för ett närliggande parti. Valet att prioritera sjukvårdspolitiken som främsta fråga i valrörelsen var därför rätt.

Men för det första skulle sjukvårdsfrågan ha behövt kompletteras med ytterligare något kommunikativt prioriterat sakområde som uppfattades KD-unikt och som samtidigt var viktigt för närliggande väljargrupper. Här finns naturligtvis flera möjligheter. Valutvärderingsgruppen avstår från att ge skarp rekommendation på exakt vilken fråga/frågor detta kan tänkas vara men noterar att äldrefrågorna och familjepolitiken nämns som exempel i de enkäter och intervjuer som valutvärderingsgruppen inhämtat information via.

För det andra menar valutvärderingsgruppen att tid, ork och kraft som borde gått åt till att fortsätta hålla i sjukvårdsfrågan i valrörelsens slutskede istället gick till att bli en spelare i debatten om plånboksfrågorna genom att i kommunikationen hålla fast vid falukorvsutspelet. Medialogiken och valrörelsens berättelse de sista två veckorna bidrog förvisso till att M och SD gynnades, medan Kristdemokraterna och partiets prioriterade fråga om sjukvård hamnade i skymundan. Det i sig var utom Kristdemokraternas kontroll, men situationen förstärktes när Kristdemokraterna själva valde att rikta fokus mot frågor där partiet saknade en säljbar skillnad gentemot närliggande partier. "Vi konkurrerade ut oss själva", som en centralt placerad företrädare uttryckt saken i en intervju med valutvärderingsgruppen.

▪ Demografisk förändring av KD:s väljarkår - tillgång och problem

En noterbar utveckling vad gäller Kristdemokraternas väljarunderlag är (som noteras i kapitel 6) att KD-stödet är mycket jämnt fördelat mellan olika samhällsgrupper, sett till utbildning, kön, sysselsättning och ålder. Detta med bara enstaka undantag, som grupperna

jordbrukare och kyrkobesökare. KD-väljarnas åldersprofil är värd att stanna upp vid. Den positiva trenden är att KD inte längre är underrepresenterade bland förstagångsväljare, som partiet historiskt sett varit. Lägger vi där till partiets resultat i skolvalet, som var det starkaste någonsin, finns onekligen en positiv trend, som det finns anledning att ta fasta på.

Den negativa trenden är det relativt sett dramatiska tapp partiet sett bland äldre väljare. Kristdemokraterna gick, enligt VALU, från 9 procent bland 65+-väljare 2018, till 5 procent i valet 2022. Vad denna utveckling beror på, generellt, är svårt att ge något entydigt svar på. Talar vi specifikt om valrörelsen 2022 är bilden att äldrefrågorna inte tog plats i den allmänna debatten över huvud taget. Men som noterats (i kapitel 3) mäktade Kristdemokraterna, trots att äldrefrågorna var med i valmanifestet, inte med att prioritera äldrefrågorna i skarp valrörelse. Personer med insyn i det centrala valarbetet uppger att valrörelsens mediala logik gjorde att alla resurser gick till att försöka få ut sjukvårdsfrågan, och att det tyvärr skedde på bekostnad av äldrefrågorna. Andra personer med insyn pekar på att projektet med konfliktyta mot Socialdemokraterna i äldrefrågorna var svår. Detta givet den bedömda trovärdighet som Socialdemokraterna byggt upp i svallvågorna av den stora pensionsdebatten som ägde rum under våren 2022. Oaktat orsakssambanden kan man notera att inget parti, ej heller Kristdemokraterna, gjorde avtryck i de äldrepolitiska frågorna under valrörelsen.

När man talar om äldre väljargrupper är det lätt att få en bild av att alla som fyllt 65 bara går runt och tänker på äldrevård, pensionssystem eller färdtjänst. Så är inte fallet. Väljargruppen är precis lika heterogen som andra åldersgrupper.. Det går heller inte att entydigt slå fast någon quick-fix för att öka stödet för Kristdemokraterna i denna väljargrupp.

Valutvärderingsgruppen uppmanar partiet att ta detta tapp i en historiskt stark väljargrupp på allvar och i god tid till nästa valrörelse fundera igenom och ta fram strategier för hur utvecklingen kan vändas. Reformförslag med den huvudsakliga målgruppen äldre väljare bör prioriteras i det kommande politikutvecklingsarbetet. Det är viktigt att poängtera att äldre väljare inte enbart är intresserade av frågor som rör äldreomsorg, pensionssystem eller färdtjänst. Väljargruppen är precis lika heterogen som andra väljargrupper. Det går därför inte heller att slå fast att Kristdemokraternas siffror bland 65+-väljarna skulle sätt bättre ut om äldreavsnittet i partiets valmanifest haft en mer framskjuten kommunikativ plats i valrörelsen.

Någon quick-fix för att vända denna utveckling är svår att identifiera och fastslå. Valutvärderingsgruppen uppmanar dock partiet att ta detta tapp i en historiskt stark väljargrupp på allvar och i god tid till nästa valrörelse fundera igenom och ta fram strategier för hur utvecklingen kan vändas. Reformförslag med den huvudsakliga målgruppen äldre väljare bör prioriteras i det kommande politikutvecklingsarbetet.

▪ Särskild uppmärksamhet behöver ges åt geografiskt avgränsade problem

Det är tämligen tydligt att valrörelsen 2022 hade olika karaktär i olika delar av landet. I storstäderna fick Socialdemokraterna den folkomröstning om Sverigedemokraterna som de mer eller mindre uttalat önskade. Med resultatet att Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna ökade och Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna

minskade. Allt medan det ute i landet i högre grad var plånboksfrågor som väljare relaterade till.

För Kristdemokraternas del är bilden mer komplex än så, men vissa geografiska platser sticker ut med kraftiga tapp. Som konstaterats, i kapitel 4, gäller detta å ena sidan de större städerna i allmänhet och Stockholm i synnerhet, och å andra sidan klassiska frikyrkobygder i exempelvis Jönköpings län och Örebro län. Det är också tydligt att dessa områden gick att förutse som potentiella problem för partiet, i god tid innan valdagen.

Vad gäller storstadsfrågorna finns en upplevelse i vissa delar av partiet att dessa störcdes ut av partiets landsbygdsfokus, och att tappet i Stockholm är en direkt följd av detta. Valutvärderingsgruppen delar inte den bedömningen. Däremot är det sant att det saknats en tydlig utvecklad och genomtänkt storstadspolitik, vilket hade varit fallet även om partiet inte lagt ned den energi som det gjorde på landsbygdsfrågor. Kristdemokraterna behöver, enligt valutvärderingsgruppen förmenande, fundera på hur man blir relevant i en urban väljarkontext samtidigt som man håller fast vid profilen som landsbygdsparti. En uppgift som ställer krav både på berörda distrikt, inte minst de båda Stockholmsdistrikten, och riksorganisationen.

Vad gäller frikyrkobygderna i Jönköpings och Örebro län och bakgrunderna till det tydliga tapp som skett där så är svaret inte entydigt. Det finns en tydlig bild, både lokalt och från riksföreträdare som besökt distrikten, att Kristdemokraternas "hårdare" framtoning (jämfört med tidigare) skrämde vissa kärnväljargrupper i dessa distrikt. Och även bidragit till bristande engagemang hos vissa valarbetare och partiaktiva. Samtidigt är det väldigt svårt att spåra en sådan trend i väljarflöden till partier som skulle kunna tänkas uppfattas som mindre hårda. Rikstrenden med nettotapp till Sverigedemokraterna tycks tvärt om stämma även i dessa områden. Det kan också konstateras att partiet lokalt i dessa bygder, i högre grad än partiet lokalt i andra delar av landet, gjort politiska vägval som skiljer sig från partiets centralt. Och när partiet springer åt olika håll lokalt och centralt, är risken alltid att man misslyckas hålla i befintliga väljare, samtidigt som man inte heller lyckas fånga nya. Från valutvärderingsgruppens sida har vi här ingen annan rekommendation att ge än att dialogen mellan partiet centralt och berörda distrikt behöver bli bättre. En dialog som bör baseras på en gemensam ansträngning både med respekt för att det lokala budskapet ska haka i det centrala, men också med respekt för att det finns särskilda lokala förutsättningar som inte går att bortse ifrån. Valutvärderingsgruppen konstaterar här att såväl riksorganisationen som aktuella distrikt brustit i en sådan ömsesidig dialog.

▪ **HBT+ och abort - fortsatt kommunikativt problem för KD**

Det är ingen självklarhet att "slå ihop" frågan om abort och frågan om HBT-rättigheter. De är på väldigt många plan helt olika typer av frågor. Men för Kristdemokraternas del är det uppenbart att de ingår i samma kluster frågeställningar som partiet har, och har haft, problem med i ett allmänt opinionsbildande perspektiv. Det är fel att säga att dessa frågor var ett dominerande inslag i 2022 års valrörelse, som frågorna var i exempelvis EU-valet 2019. Men de fanns samtidigt närvarande, i flera fall med en udd mot Kristdemokraterna, på ett sätt som inte var fallet i exempelvis valrörelsen 2018.

Dels hade detta att göra med att abortfrågan tog mycket utrymme i den allmänna debatten under valåret (exempelvis relaterat till utvecklingen i USA). Dels blev HBT-frågorna och Kristdemokraternas relation till dessa föremål för diskussion i samband med Stockholm Pride sommaren 2022. Äldre hårdklippta videosnuttar på Ebba Busch spreds i sociala medier i syfte att måla upp en bild av att Kristdemokraterna skulle ha en dold agenda i frågorna.

I skarp valrörelse hade en kristdemokratisk riksdagskandidat (som ej stod på valbar plats) sett sig tvungen att avsäga sig sin plats på en av partiets riksdagslistor efter att ha mött kritik och detta fått medial uppmärksamhet. Frågan gällde en egentillverkad personvalsfolder som hade skickats ut till hushåll i hans valkrets och som innehöll ett språkbruk som antydde en kritisk syn på svensk abortlagstiftning. Ebba Busch fick ägna bästa sändningstid, under SVT:s partiledarutfrågning, åt att svara på kritiska frågor om abort och det egna partiet. När man talar med partiets centrala valledning upplevs frågorna ha varit ett problem för partiet i valrörelsen. Inte ett stort eller överskuggande problem, men ett problem lika fullt.

Valutvärderingsgruppen rekommenderar partiet att fortsatt sträva efter att långsiktigt öka partiets trovärdighet i dessa frågor. Särskilt viktigt är att partiföreträdare själva känner en trygghet i frågorna, och med den politik partiet står för. Valutvärderingsgruppen noterar också att Kristdemokraterna nu har statsråd med ansvar för många av de sakpolitiska frågorna som har bäring på dessa områden och att detta är ett ansvar som förpliktigar.

11. Valutvärderingsgruppens organisatoriska slutsatser

▪ Reformera systemet med organisationsutvecklare

I november 2018 fattade partifullmäktige beslut om att införa en modell med särskilda organisationsutvecklare. Funktionerna, eller tjänsterna, har baserats på en tanke om att skapa tjänstemän som kan agera mellanhand mellan riksorganisationen och distrikten. Som en form av regionalt avgränsade ombudsmän, som i formell mening är anställda av riksorganisationen, men i hög grad finansierade av distrikten. Systemet blev operativt någon gång runt årsskiftet 2019/2020, och valen 2022 var således första gången organisationsutvecklarna mötte skarp valrörelse.

I såväl intervjuer som i enkätsvar har valutvärderingsgruppen mottagit budskapet att systemet inte fungerat fullt ut tillfredsställande. De lokala valledarna har i hög grad inte känt att organisationsutvecklarna använts eller bidragit. Mindre än en tredjedel av de tillfrågade valledarna och ombudsmännen anger att de upplever att systemet med organisationsutvecklare fungerade bra i valrörelsen. Valutvärderingsgruppen rekommenderar partiet att implementera 2021 års organisationsutrednings förslag vad gäller reformering av systemet med organisationsutvecklare. Där organisationsutvecklarna går från ett geografiskt fokus till en mer kompetensfördelad profil, där olika organisationsutvecklare har ansvar att stödja distrikten med olika frågor. Valutvärderingsgruppen välkomnar de steg som redan nu tagits i denna riktning. Oaktat exakt hur systemet med organisationsutvecklare är uppbyggt framöver är det centralt att förbättra samarbetet mellan organisationsutvecklarna och distrikten inför kommande valrörelser. Ett ansvar som faller på både riksorganisationen och distrikten.

▪ Riksorganisationens mellanvalsorganisation gav tydlig fördel

Efter valen 2018 genomfördes en omorganisering av riksorganisationen. En särskild informationsavdelning med ansvar för layout, tryck, grafik och interninformation infördes. Pressavdelningen stärktes och renodlades samtidigt. Systemet med organisationsutvecklare arbetsledda av en centralt placerad organisationschef lanserades. Ett av syftena med organisationsmodellen var att minska ryckigheten i valrörelserna och att göra övergångarna till rena valorganisationer mindre dramatiska. I någon mån en "permanent valorganisation", med starkt fokus på kommunikativt arbete.

Utifrån de samtal som valutvärderingsgruppen har haft är bilden att detta tänk har varit framgångsrikt. Riksorganisationen uppmanas därför att i så hög grad som möjligt bevara dessa ingångsvärden i kommande organisationsmodeller.

Noterbart är dock att de tjänster som tillsattes specifikt för valrörelsen 2022 av berörda parter anses ha kommit på plats för sent. Valledaren tillträdde för sent, och de administrativa juniora stödtjänsterna som tillsattes för att hjälpa frontpersonerna fungerade inte som planerat. Det senare delvis som en följd av otillräcklig inskolning och sena tillsättningar.

▪ Processen kring valstrategi behöver ses över

"Strategi 2022", som var Kristdemokraternas valrörelsestrategi, antogs av partifullmäktige den 9 oktober 2020. Knappt två år innan valrörelsen, i en tid när Stefan Löfven var statsminister och hans bristande ledarskap bedömdes vara det kanske viktigaste valrörelseverktyget.

Då den situationen förändrades och Socialdemokraternas främsta tillgång istället blev en populär Magdalena Andersson och signaler om statsmannamässighet och ansvarstagande, blev strategin i bärande delar inte längre aktuell. Detta hanterades i praktiken genom att valledningen bortsåg ifrån dessa delar och fattade beslut utifrån hur man upplevde verkligheten.

Väldigt lite tyder på att detta spelade någon roll i valrörelsen. Val- och partiledning hade det mandat som krävdes för att prioritera och fatta de beslut som krävdes i skarp valrörelse. Men icke desto mindre är det inte tillfredsställande att låta partifullmäktige anta ett strategidokument som sedan inte används på det sättet som det var tänkt. Valutvärderingsgruppen rekommenderar partiet att inför kommande valrörelser tänka igenom processerna kring strategidokument utifrån denna erfarenhet.

▪ Det behövs dedikerade resurser för ämnesarbete

Den som genom samtal med berörda parter försöker skapa sig en bild av hur Kristdemokraterna centralt arbetade i skarp valrörelse och vilken tjänsteman eller förtroendevald som ansvarade för vad, och vilka delar i dessa processer som har haft förbättringspotential, möter ett antal återkommande teman. Rotation och problem

relaterade till administrativa stödfunktioner som inrättades för att stödja valrörelseorganisationen är ett sådant tema.

En annan fråga som många med insyn i partiets centrala organisation lyfter är att resurser avsatta för valrörelsen i allmänhet och valrörelsens policyarbete i synnerhet, försvann i valrörelsens slutskede. Detta som en följd av olika förberedelseprocesser inför ett eventuellt maktskifte. Detta skapade ryckighet i den centrala valorganisationen med flera följdverkningar. Bland annat fick partisekreteraren avbryta sin rundtur i landet för att stärka upp den centrala ledningsfunktionen av valrörelsen. Lärdomen inför framtiden är att särskilda personella resurser under valrörelser i oppositionsställning bör dedikeras till så kallat ämtringsarbete. Resurser som inte samtidigt utgör viktiga kugghjul i valrörelsemaskineriet.

▪ **Systemet med rikskandidater och frontpersoner har förbättringspotential**

Ursprungstanken från partiledningen var att Kristdemokraterna skulle gå till val med en gemensam nationell lista i riksdagsvalet. Det vill säga en identisk valsegel i samtliga distrikt. Detta förslag fanns det dock inte stöd för internt i partiet. Istället valde partifullmäktige att ha ett system där Ebba Busch toppade alla riksdagsvalseglar, följt av ett antal lokala kandidater, och efter dessa placerades tio centralt beslutade namn ("rikskandidater"). Parallellt valde partiet att i valrörelsen ha fem stycken frontpersoner, som skulle marknadsföra partiet i olika prioriterade frågor (frontperson för hjärtland/landsbygd var exempelvis Peter Kullgren). Det tydliga, närmast ensidiga, mediala fokuset på partiledaren gjorde att uppmärksamheten som frontpersonerna kunde dra till sig själva och till partiets politik blev begränsad i skarp valrörelse.

Det var för partiet, i bred bemärkelse, oklart var någonstans rikskandidaterna passade in i valrörelsepusslet. Otydligt för många var också skillnaderna och likheterna mellan riskkandidaterna å ena sidan och frontpersonerna å andra sidan. Framkommit har även att det varit otydligt även för rikskandidaterna själva vad som förväntades av dem.

Att ha en nationell riksdagslista har för och nackdelar. Valutvärderingsgruppen avstår från att recensera partiets beslut att inte ha en nationell riksdagslista. Vi är dock av uppfattningen att den lösning som valdes istället, med nationella kandidater insprängt en bit ned på listan, blev otydlig och hade fler nackdelar än fördelar.

Bilaga - Svar på medlemsenkät

Enkäten skickades ut via medlemsregistret den 15 september 2022, och deadline för svar sattes till den 25:e september. 3537 medlemmar inkom med svar, vilket ungefär motsvarar 14 procent av medlemskåren som helhet. Kan jämföras med 1762 partimedlemmarna som svarade på medlemsenkäten som gick ut efter riksdagsvalet 2018.

KD hade i valrörelsen fokus på sjukvård, trygghet, hjärtlandet och äldre. Vad anser du om dessa prioriteringar?	Svarar i procent	Svarande i i antal
5 - Mycket bra	54.08	1,904
4	37.46	1,319
3 - Varken bra eller dåligt	5.17	182
2	2.61	92
1 - Mycket dåligt	0.68	24
Summa bra (4-5)	91,54 procent	3223
Summa dåligt (2-1)	3,29 procent	116
Antal svarande partimedlemmar: 3521		

Upplevde du att KD:s politiska budskap i valrörelsen var tydligt?	Svarar i procent	Svarande i i antal
5 - Mycket tydligt	38.78	1,366
4	45.29	1,595
3 - Varken tydligt eller otydligt	9.74	343
2	4.83	170
1 - Mycket otydligt	1.36	48
Summa tydligt (4-5)	84,07 procent	2961
Summa otydligt (2-1)	6,19 procent	218
Antal svarande partimedlemmar: 3522		

Vad anser du om utformningen av och budskapet på partiets valaffischer och trycksaker under valrörelsen?	Svarar i procent	Svarande i i antal
5 - Mycket bra	30.83	1077
4	40.85	1427
3 - Varken bra eller dåligt	21.30	744
2	5.84	204
1 - Mycket dåligt	1.17	41
Summa bra (4-5)	71,68 procent	2504
Summa dåligt (2-1)	7,01 procent	245
Antal svarande partimedlemmar: 3493		

Hur bedömer du KD:s synlighet i media (tidningar, radio/TV och sociala media) i valrörelsen?	Svarar i procent	Svarande i i antal
5 - Mycket bra	35.77	1255
4	45.83	1608
3 - Varken bra eller dåligt	13.42	471
2	4.36	153
1 - Mycket dåligt	0.63	22
Summa bra (4-5)	81,6 procent	2863
Summa dåligt (2-1)	4,99 procent	175
Antal svarande partimedlemmar: 3509		

Hur upplever du KD:s arbete med och synlighet i sociala medier under valrörelsen?	Svarar i procent	Svarande i i antal
5 - Mycket bra	38.81	1311
4	39.05	1319
3 - Varken bra eller dåligt	17.73	599
2	3.52	119
1 - Mycket dåligt	0.89	30
Summa bra (4-5)	77,86 procent	2630
Summa dåligt (2-1)	4,41 procent	149
Antal svarande partimedlemmar: 3378		